

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БОЙКО ОЛЬГА СТАНІСЛАВІВНА

УДК 658.589:061.5:655.3

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ
ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Балджи Марина Дмитрівна,
Одеський національний економічний університет,
завідувач кафедри економіки та управління
національним господарством.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Тарасюк Галина Миколаївна,
Житомирський державний технологічний університет,
завідувач кафедри менеджменту організацій і
адміністрування;

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Карпінська Ганна Володимирівна,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень Національної академії наук України,
старший науковий співробітник відділу розвитку
підприємництва.

Захист відбудеться «10» червня 2016 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.03 Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 211.

Автореферат розісланий «06» травня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. А. Сиротенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Інноваційний шлях розвитку вимагає від підприємств взагалі та олійно-жирової промисловості зокрема оновлення, яке стає можливим завдяки проведенню модернізації. Модернізаційних процесів потребує техніко-технологічний стан підприємств олійно-жирової промисловості, необхідність підвищення ефективності їх виробництва та конкурентоспроможності. Однак у реальній дійсності такі процеси зводяться, що пов'язано з несприятливим для цього середовищем. За цих обставин особливого значення для оновлення підприємств набуває забезпечення умов їх модернізації. Зважаючи на вищевикладене, надзвичайно актуальним для підприємств олійно-жирової галузі, як однієї з провідних в економіці країни, є вдосконалення існуючих на підприємствах та створення нових ефективних умов модернізації.

Питання модернізаційного розвитку економічних систем активно розглядаються в сучасних наукових дослідженнях. Цій проблематиці присвячено наукові розробки українських учених Б. М. Андрушків, М. Д. Балджи, К. О. Бужимської, Н. В. Валінкевич, В. М. Гейця, В. А. Гросул, С. М. Ілляшенка, Г. В. Карпінської, Ю. В. Кіндзерського, О. Є. Кузьміна, М. Т. Пашути, Й. М. Петровича, М. М. Салун, В. П. Семиноженка, Г. М. Тарасюк, Л. І. Федулової та ін. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних питань модернізації внесли зарубіжні економісти: Ф. Агійон, Е. С. Балабанова, У. Бек, М. Вебер, С. С. Дьомін, Ш. Ейзенштадт, Р. Інглхарт, Ю. С. Ковальчук, М. Д. Кондратьєв, Г. Менш, Т. Парсонс, П. Хоуїт, Й. Шумпетер та ін.

У працях зазначених авторів здебільшого досліджується сутність та місце модернізації в системі інноваційного розвитку економіки, причини модернізаційних перетворень економіки, проблеми модернізації управління підприємствами. При цьому питання техніко-технологічної, організаційної модернізації підприємств розроблені поки що недостатньо. Не здійснені уточнення в понятійно-термінологічному апараті теорії модернізації, внаслідок чого існують різночитання щодо поняття модернізації підприємства як сучасної економічної категорії, не вирішені існуючі методичні проблеми забезпечення модернізаційного розвитку підприємств.

Актуальність окреслених питань, їх недостатня розробленість на теоретичному рівні, невирішеність аспектів методичного характеру щодо забезпечення економічно ефективного модернізаційного розвитку підприємств зумовили вибір теми, визначили мету, завдання, об'єкт, предмет і логіку дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Одеського національного економічного університету за темою «Управління функціонуванням та розвитком регіональних соціо-економічних систем» (ДР № 0113U000652), у межах якої запропоновано пріоритетні напрямки стратегічного розвитку Одеського регіону, та плану науково-дослідних робіт

Національної металургійної академії України за темою «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (ДР № 0107U001146), у межах якої сформульовано принципи стратегічного планування модернізації підприємств, обґрунтовано чинники, що обумовлюють вибір виду стратегії модернізації підприємства; обґрунтовано методичний підхід щодо оцінки потенціалу модернізації підприємства.

Положення дисертації знайшли своє відображення у прикладних науково-дослідних роботах: «Розробка стратегії ефективного використання потенціалу підприємства переробної галузі» (ДР № 0113U008155), у межах якої запропоновано оцінку потенціалу підприємства переробної галузі; «Оцінка конкурентоспроможності підприємства переробної промисловості і розробка рекомендацій щодо її підвищення» (ДР № 0113U008156), у рамках якої обґрунтовано концептуальний підхід до модернізації як фактора підвищення конкурентоспроможності підприємства; запропоновано та впроваджено методику оцінки спроможності підприємства до модернізації.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних і методичних положень та практичних розробок щодо забезпечення ефективних умов модернізації підприємств олійно-жирової промисловості, спрямованих на впровадження техніко-технологічних, організаційних та управлінських змін, які сприятимуть підвищенню ефективності виробництва та їх конкурентоспроможності.

Для досягнення мети дослідження в роботі поставлено такі **завдання**:

– вивчити концептуальні положення теорії модернізації, уточнити сутність категорії «модернізація підприємства» та пов'язаний із предметом дослідження понятійний апарат;

– обґрунтувати взаємообумовленість розвитку економіки й модернізації підприємств та вплив циклічності модернізації підприємств олійно-жирової промисловості на результати їх діяльності;

– з'ясувати умови модернізації підприємств, що сформовані у внутрішньому середовищі підприємств олійно-жирової промисловості, здійснити їх систематизацію та визначити такі, що є недостатньо ефективними;

– запропонувати методичний підхід до оцінки потенціалу модернізації підприємств олійно-жирової промисловості;

– дослідити процес фінансового забезпечення модернізації підприємств олійно-жирової промисловості та обґрунтувати впровадження принципу балансу конкуренції та консолідації бізнесу;

– поглибити процес стратегічного планування модернізації на підприємстві;

– діагностувати сучасний стан підприємств олійно-жирової промисловості та окреслити проблеми їх модернізації;

– здійснити оцінку потенціалу модернізації підприємств олійно-жирової промисловості, визначити пріоритетні напрямки стратегії модернізації підприємств, що за допомогою кластерного аналізу будуть визначені найбільш характерними у сформованих кластерах, та обґрунтувати проект техніко-технологічної модернізації олійнодобувного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес модернізації підприємств олійно-жирової промисловості.

Предметом дослідження виступають економічні та організаційні умови модернізаційних перетворень на підприємствах олійно-жирової промисловості та їх методичний супровід.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи та реалізації поставлених завдань використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: *аналізу й синтезу, систематизації, теоретичного узагальнення* – для дослідження економічної сутності модернізації, існуючих концепцій економічних циклів і технологічних укладів, систематизації умов модернізації підприємств; *моделювання* – для створення моделі циклічності модернізації та визначення її впливу на національне відтворення і розвиток підприємств; *методи статистичного спостереження* – для проведення аналізу розвитку підприємств, економічної ефективності їх діяльності та стану модернізаційних процесів; *графічний метод* – для наочного відображення статистичного матеріалу і схематичного подання теоретичних і практичних положень дисертаційної роботи; *метод експертної оцінки* – для визначення складових потенціалу модернізації підприємств олійно-жирової промисловості, їх вагомості та впливу на модернізаційну активність підприємств, для обґрунтування критеріальних значень часткових показників потенціалу модернізації підприємств; *матрично-структурний аналіз* – для позиціювання впливу потенціалу модернізації підприємства на вибір типу стратегії модернізації; *кластерний та кореляційно-регресійний аналіз* – для визначення груп підприємств, модернізаційний розвиток яких має специфічні особливості і характеризується циклами різної довжини, для виявлення впливу модернізації на прибуток олійнодобувних підприємств.

Інформаційною базою дослідження були наукові праці та прикладні розробки вітчизняних та зарубіжних учених з питань модернізації, законодавчі акти Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, галузеві стандарти. Емпіричну базу дослідження становили офіційні матеріали Державної служби статистики України, Українського науково-дослідного інституту олій та жирів Української академії аграрних наук, показники статистичної та фінансової звітності підприємств олійно-жирової галузі, результати анкетування, власні спостереження та аналітичні розрахунки, періодичні видання, дані мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вдосконаленні концептуального підходу до розуміння сутності модернізації підприємств, економічних та організаційних умов модернізації підприємств олійно-жирової промисловості, розробці методичних підходів до її ефективного забезпечення. Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційної роботи є такі:

удосконалено:

- сутність поняття «модернізація підприємства», яке, на відміну від загальноприйнятого, визначає її як процес комплексного перетворення діючої моделі виробництва шляхом удосконалення технічної, технологічної та організаційної основи підприємства і стає підставою для появи нових понять,

що розкривають сенс сучасних модернізаційних змін на підприємстві: технічної, техніко-технологічної організаційної та управлінської модернізації, які складають сукупність видів модернізації підприємства;

- методичний підхід до оцінки потенціалу модернізації підприємства, який базується на засадах його визначення як обумовленої сукупністю пов'язаних між собою ресурсів підприємства динамічної поліструктурної системи і який, на відміну від запропонованих раніше, передбачає використання розробленої на підставі експертного опитування системи часткових показників потенціалу модернізації, їх критеріальних значень та дозволяє визначити спроможність підприємств до модернізації;

- процес організації фінансового забезпечення модернізації підприємств, що в сучасній дійсності дефіциту інвестиційних ресурсів розширює можливості модернізації за рахунок упровадження технології краудфандингу і створення колективного фонду фінансування модернізаційного розвитку, що, перш за все, є доречним для середніх та малих підприємств олійно-жирової промисловості;

набуло подальшого розвитку:

- процес стратегічного планування модернізації підприємств, який, на відміну від запропонованого іншими дослідниками та застосованого на практиці, передбачає використання при виборі виду стратегії модернізації графічного методу зонування, що базується на оцінці потенціалу модернізації, і для оцінки розробленої стратегії модернізації – використання системи індикаторів, що включає показники результатів стратегії, показники економічної ефективності використання виробничих ресурсів підприємства та економічної ефективності інвестиційної пропозиції;

- підхід до діагностики техніко-технологічного рівня виробництва, який, на відміну від загальноприйнятого аналізу руху основних засобів підприємства, дозволяє на підставі запропонованих критеріїв визначити стан основних засобів, процес та зміст їх оновлення, а також стан технологій виробництва й обґрунтувати у стратегічному горизонті необхідність техніко-технологічної модернізації підприємства;

- методичний підхід до оцінки циклічності модернізації підприємств, що, на відміну від застосованого раніше, здійснюється на підставі кластерного аналізу, передбачає проведення гармонійного та спектрального аналізів модернізаційних процесів і дозволяє визначити довжину циклу модернізації на підприємстві та його фазу;

- систематизація умов модернізаційного розвитку підприємств, яка передбачає їх розподіл на такі, що формуються в середовищі підприємства й пов'язані з його функціональними сферами, та такі, що формуються державними інституціями і ринковим середовищем за його межами.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в підвищенні здатності підприємства до економічного зростання в умовах невизначеності зовнішнього середовища за рахунок упровадження організаційно-економічних умов модернізаційних перетворень підприємств та їх стратегічному плануванні, яке ґрунтується на запропонованій оцінці потенціалу модернізації підприємства.

Наукові результати дослідження знайшли практичне застосування в діяльності окремих підприємств та установ, що підтверджується відповідними актами й довідками. Прикладне значення розробок підтверджується їх впровадженням у діяльність підприємств олійно-жирової галузі: ПАТ «Пологівський олійноекстракційний завод» (довідка № 96 від 17.08.2015 р.), ПрАТ «Мелітопольський олійноекстракційний завод» (довідка № 72 від 21.09.2015 р.) та ПП «Бессарабія-В» (довідка № 11 від 12.01.2016 р.).

Висновки та пропозиції дисертаційної роботи використовуються в діяльності Департаменту економічного розвитку Одеської міської ради (акт № 3282/01-41 від 31.12.2015 р.).

Загальні науково-методичні положення та результати дослідження використовуються в навчальному процесі Одеського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Державне регулювання економіки», «Економіка та організація інноваційно-інвестиційного бізнесу», «Обґрунтування господарських рішень та оцінка бізнесу» (довідка від 02.02.2016 р. № 01-17/150).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до забезпечення умов модернізації підприємств олійно-жирової промисловості. Розглянуті підходи, ідеї, отримані результати, які визначають наукову новизну, належать авторові. Основні пропозиції дисертаційної роботи знайшли відображення у монографіях, наукових працях, тезах, які вказані у списку опублікованих праць. Із наукових праць, які опубліковані у співавторстві, використано лише положення та ідеї, які належать здобувачеві. Матеріали інших авторів, що використовувались у роботі, мають необхідні посилання в тексті та застосовувалися з метою підкріплення важливості наукової тематики та розвитку ідей здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідалися автором та обговорювалися на науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Процеси сучасної глобалізації і Україна» (м. Одеса, 27 березня 2013 р.); V Ювілейній міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта» (м. Алушта, 26-30 травня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми економіки та управління національним господарством» (м. Ялта, 01-03 жовтня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації» (м. Київ, 20-22 листопада 2013 р.); V Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні питання сучасної економіки» (м. Умань, 24 грудня 2013 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України» (м. Тернопіль, 15-16 травня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління національним господарством: стан, тенденції та перспективи» (м. Одеса, 29-30 травня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент розвитку соціально-економічних систем в новій економіці» (м. Полтава, 14-15 травня 2015 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми сучасної економіки»

(м. Запоріжжя, 11-12 вересня 2015 р.); XII Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні напрями розвитку міжнародних відносин у забезпеченні ефектів інтеграції України до ЄС» (м. Хмельницький-Львів, 25-26 вересня 2015 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, управління, фінанси: теорія і практика» (м. Вінниця, 09-10 жовтня 2015 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 20 наукових праць загальним обсягом 6,40 друк. арк., особисто автору належить 5,83 друк. арк. З них: розділи у 2 колективних монографіях, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових закордонних виданнях, які зареєстровані в міжнародних наукометричних базах; 9 публікацій у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 253 сторінки. Список використаних джерел, що складається із 234 найменувань, розміщено на 26 сторінках. Дисертація містить 34 таблиці, 40 рисунків та 20 додатків, що розміщені на 38 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито її зв'язок із науковими темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, окреслено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 «Теоретичні аспекти модернізаційних перетворень на промисловому підприємстві»** досліджено сутність модернізації, здійснено класифікацію видів модернізації на підприємстві та її факторів, встановлено вплив модернізації підприємств на розвиток економіки, досліджено інституціональні, економічні та організаційні умови модернізації підприємств.

Аналіз та узагальнення існуючих наукових підходів до визначення сутності категорії «модернізація підприємства» дозволив запропонувати її тлумачення, яке на відміну від загальновідомого, характеризує зміни в техніці, технології, організації виробництва, праці та управлінні, що породжуються конкретною потребою в оновленні і слугують задоволенню цієї потреби, що забезпечують перехід підприємства на вищий технологічний уклад. Це дозволило сформулювати авторське визначення модернізації підприємства як процесу комплексного перетворення діючої моделі виробництва шляхом технічного та технологічного її вдосконалення з одночасним удосконаленням організаційно-управлінської системи підприємства з метою підвищення технологічної укладності і його конкурентоспроможності та виокремити види і типи модернізації на підприємстві. Доведено, що види обумовлені її предметом і включають технічну, техніко-технологічну, організаційну, управлінську та комплексну модернізації.

Забезпечення модернізації підприємства запропоновано розглядати як сукупність інституціональних, організаційних та економічних умов, що формують сприятливий модернізаційний клімат на підприємстві. У процесі

дослідження з'ясовано, що умови модернізації – це середовище, у якому виникає і здійснюється модернізаційний процес (рис. 1).

Рис. 1 – Класифікація умов модернізації підприємств олійно-жирової промисловості

Джерело: розроблено автором.

У роботі оцінено повноту забезпечення та ефективність існуючих умов модернізації підприємств. Дослідження показало, що процес модернізації промислових підприємств в Україні спирається на законодавчу базу, яка за кількістю і якістю нормативно-правових актів поступається подібним системам у розвинених країнах світу і потребує подальшого вдосконалення.

Базовою умовою модернізації підприємств є її потенціал, оцінка якого дає змогу визначити спроможність до модернізаційних перетворень. Аналіз довів необхідність розглядати його як поліструктурну систему, що обумовлена сукупністю пов'язаних між собою ресурсів підприємства, і дозволив сформулювати власне визначення потенціалу модернізації, яке стало підставою для з'ясування його складових.

Фінансове забезпечення модернізації є її визначальною економічною умовою. Аналіз показав недостатність у підприємств власних коштів для модернізаційного розвитку і проблематичність залучення зовнішніх джерел.

Розглянуті теоретичні аспекти модернізаційних перетворень дозволили сформулювати концептуальну схему процесу модернізації підприємства (рис. 2), основними елементами якої є визначення цілі модернізації підприємства, оцінки її потенціалу, визначення виду модернізації та її планування.

У розділі 2 «Методичні підходи до забезпечення модернізаційних процесів на промисловому підприємстві» запропоновано методичний підхід до оцінки потенціалу модернізації підприємств, обґрунтовано впровадження принципів краудфандингу в процес управління фінансовим забезпеченням модернізації підприємств, удосконалення її стратегічного планування.

Дослідження процесу оцінки потенціалу модернізації підприємства довело відсутність на практиці і в науковій літературі завершених її методик. Пошук методу оцінки потенціалу модернізації підприємств показав переваги інтегральної оцінки й необхідність визначення його складових. У результаті проведеного експертного опитування складовими потенціалу модернізації підприємств олійно-жирової промисловості були визначені фінансова, техніко-технологічна, організаційно-управлінська та кадрова. Згідно з визначеним змістом та складом потенціалу модернізації підприємства в роботі обґрунтовано процедуру його оцінки, у межах якої запропоновано систему часткових показників потенціалу модернізації підприємств, що дає можливість побудувати деревовидну ієрархію його показників, у якій відповідне місце займають узагальнювальні коефіцієнти складових та комплексний коефіцієнт потенціалу модернізації підприємства ($K_{пм}$):

$$K_{пм} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n K_{пс_i}}, \quad (1)$$

де $K_{пс_i}$ – узагальнювальний коефіцієнт i -ї складової потенціалу модернізації;
 i – складова потенціалу модернізації підприємства ($i = 1, 2, \dots, n$).

Для перетворення числового значення комплексного коефіцієнта потенціалу модернізації у статус рівня потенціалу запропоновано шкалу критеріїв, яку обґрунтовано за допомогою функції бажаності Харрінгтона.

Для розв'язання проблеми фінансового забезпечення модернізації підприємствам запропоновано діяти за принципом балансу конкуренції і консолідації бізнесу та створювати за технологією краудфандингу об'єднання підприємств, у межах яких формувати колективний фонд фінансування модернізаційного розвитку.

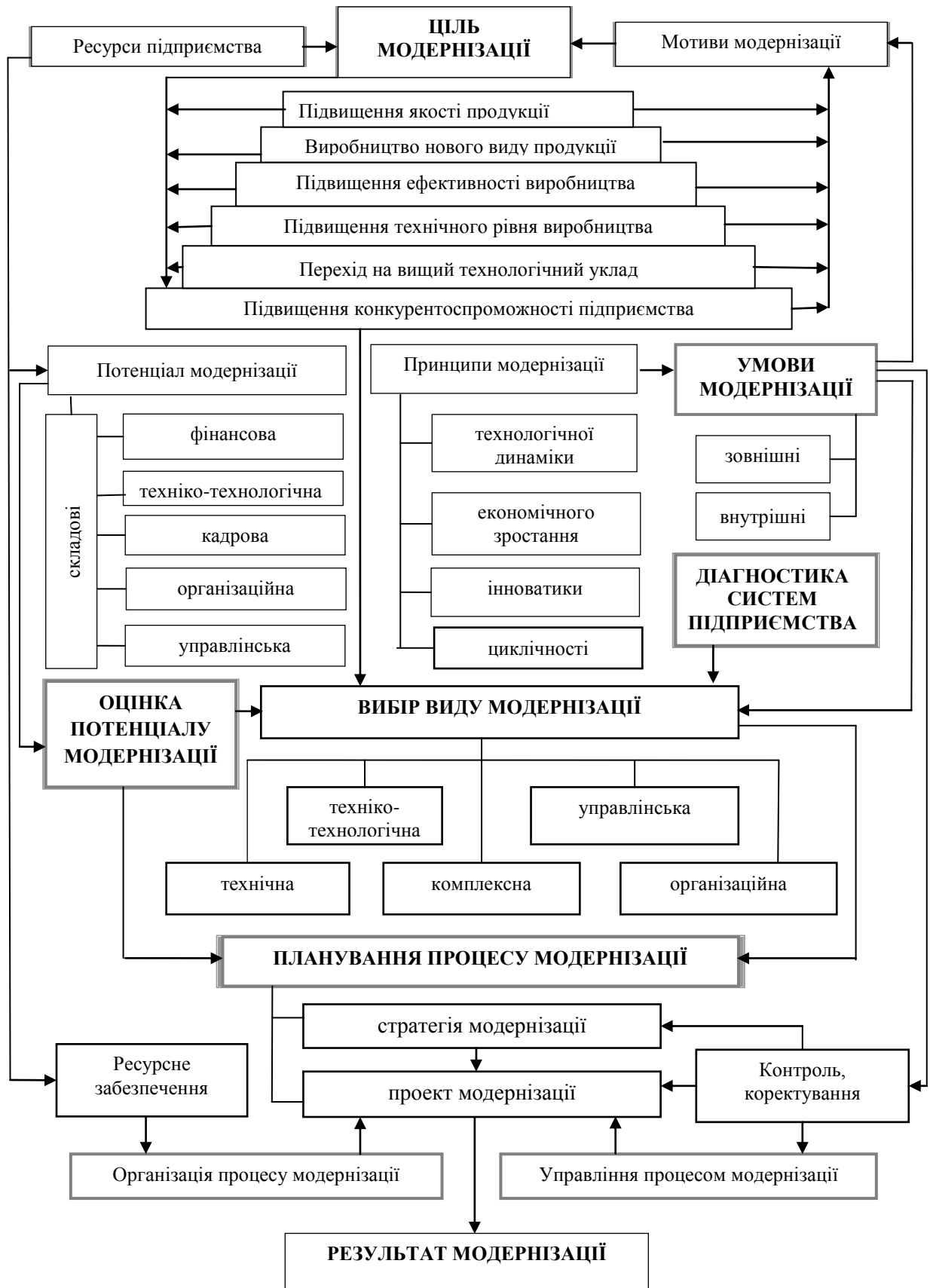

Рис. 2 – Концептуальна схема процесу модернізації підприємства
Джерело: розроблено автором.

Як організаційну структуру, що сприятиме її розв'язанню, запропоновано Центр модернізаційного розвитку, місією якого є узагальнення колективного інтересу щодо модернізаційного розвитку підприємств певної галузі та формування ідей і реалізація проектів модернізації підприємств-членів об'єднання (рис. 3).

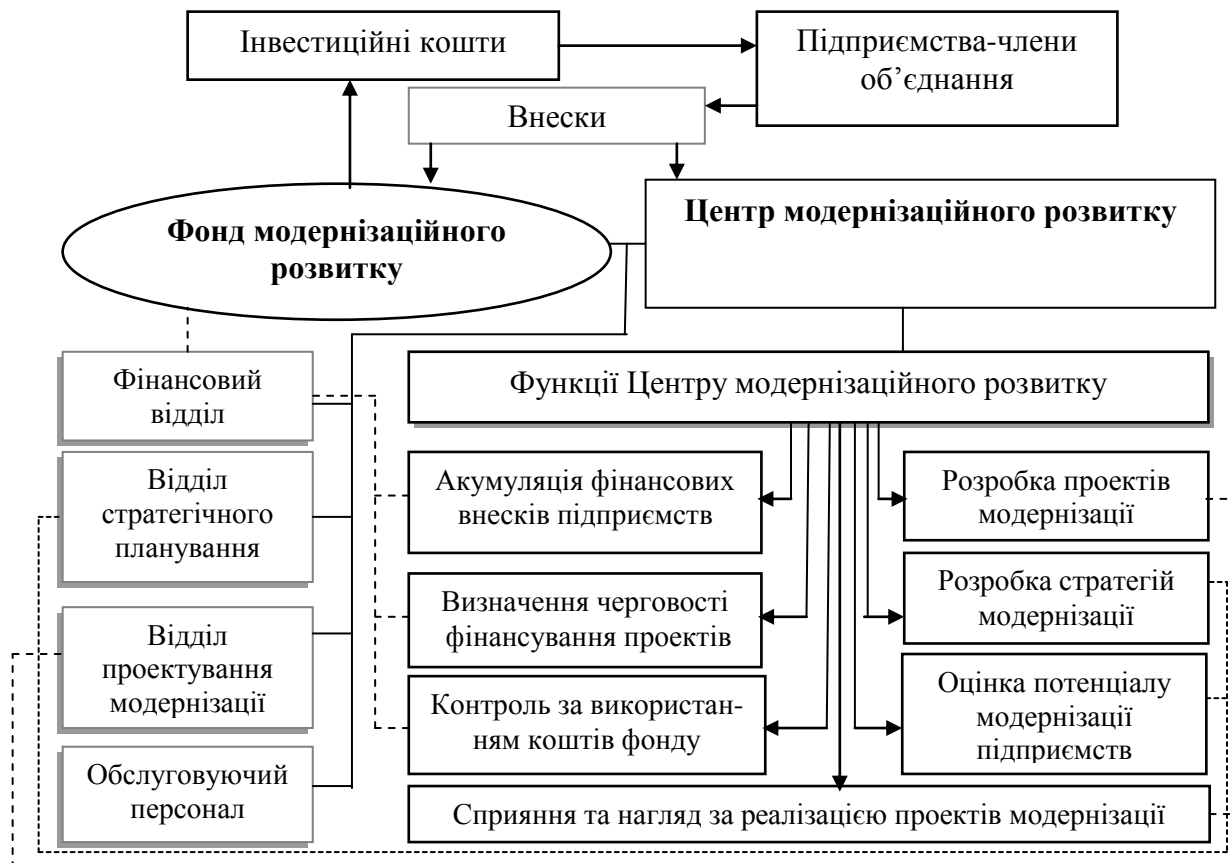

Рис. 3 – Організаційна структура та функції Центру модернізаційного розвитку

Джерело: складено автором

Фонд модернізаційного розвитку має формуватися за рахунок обов'язкових та добровільних внесків підприємств-членів об'єднання. У роботі обґрунтовано процедуру визначення черговості отримання підприємствами коштів з Фонду модернізаційного розвитку. Критерієм її визначення запропоновано суму рангів питомої ваги накопиченої суми внесків у фонді модернізаційного розвитку та строку окупності інвестицій у проект модернізації.

Однією з умов успішного розвитку підприємств у сучасному світі є стратегічне планування модернізації. У процесі дослідження доведено, що стратегія модернізації підприємства стає реальним відображенням очікуваного процесу модернізаційного розвитку лише за умови оцінки потенціалу модернізації і що вибір типу стратегії модернізації обумовлює рівень потенціалу її складових. Для вибору типу стратегії модернізації запропоновано графічний

метод зонування, інструментом якого є графічна матриця, межі активних зон якої визначають доцільний тип стратегії.

З'ясовано, що для об'єктивного оцінювання необхідності у стратегічному горизонті модернізації підприємства має здійснюватися діагностика його систем. У роботі обґрунтовано вдосконалення змісту діагностики техніко-технологічного стану підприємства та запропоновано необхідні для цього критерії оцінки стану основних засобів (табл. 1).

Таблиця 1 – Критерії оцінки стану основних засобів для діагностування техніко-технологічного рівня підприємства

Напрямок діагностики	Критерій	Значення критерію	Оцінка стану основних засобів	
Діагностика зносу основних засобів	Рівень зносу основних засобів ($k_{з03}$)	$0 \leq k_{з03} < 0,3$	тип зносу основних засобів	нормальний
		$0,3 \leq k_{з03} < 0,5$		помірний
		$0,5 \leq k_{з03} \leq 0,7$		значний
		$k_{з03} > 0,7$		дуже значний
Діагностика оновлення основних засобів	Рівень оновлення основних засобів (k_o)	$k_o \geq 1,0$	зміст оновлення виробничої бази	суттєве оновлення
		$0,5 \leq k_o < 1,0$		підтримка на досягнутому рівні
		$0 < k_o < 0,5$		втрачання
Діагностика використання технологій та пов'язаних з ними основних засобів	Строк використання технологій ($T_{вик}$), років	$T_{вик} < 5$	терміновість потреби модернізації	у довгостроковій перспективі
		$5 \leq T_{вик} < 10$		у середньостроковій перспективі
		$T_{вик} \geq 10$		негайна

Джерело: розроблено автором.

Запропонована у роботі логічна схема діагностики стану технологій та пов'язаних з ними основних засобів дозволяє визначити терміновість потреби модернізації.

У розділі 3 «Імплементация результатів дослідження умов модернізаційних процесів на підприємствах олійно-жирової промисловості» проведено дослідження стану підприємств олійно-жирової промисловості та модернізаційних процесів на них, здійснено аналіз циклічності модернізації обраних підприємств, обґрунтовано пріоритетні напрямки стратегічного модернізаційного розвитку та проект техніко-технологічної модернізації олійнодобувного підприємства.

Аналіз стану олійнодобувних підприємств показав, що питома вага обладнання зі строком експлуатації більше 20 років становить 70-80%. У 2014 р. 31,6% підприємств мали значний і дуже значний знос основних засобів. При цьому модернізаційні процеси на більшості з них не відбуваються. Застосування застарілої техніки та технологій обумовлюють невисокий рівень виходу олії, значні витрати на виробництво олійної продукції, що є причиною низької ефективності їх діяльності. У 2009-2014 рр. виявлено зменшення питомої ваги прибуткових підприємств із 69,7% до 50,0%.

Дослідження циклічності модернізаційних процесів на олійнодобувних підприємствах, які за допомогою кластерного аналізу визначені як найбільш характерні у згрупованих кластерах, показало відмінності циклів і що процеси модернізації на них знаходяться у фазі кризи.

У процесі імплементації результатів дослідження проведено діагностику техніко-технологічного рівня олійнодобувних підприємств, результатами якої є висновок про потребу у їх негайній техніко-технологічній модернізації.

Відповідно до запропонованого автором методичного підходу здійснено оцінку потенціалу модернізації чотирьох, з кола досліджених, підприємств. Згідно з Законом України «Про доступ до публічної інформації» підприємства подані у знеособленому вигляді (табл. 2).

Таблиця 2 – Результати оцінки потенціалу модернізації олійнодобувних підприємств

Показник потенціалу модернізації	Олійно-екстракційні заводи (ОЕЗ)			
	В	М	П	Ф
Узагальнювальний коефіцієнт складової потенціалу модернізації підприємства:				
- фінансової	0,299	0,407	0,439	0,272
- техніко-технологічної	0,311	0,483	0,513	0,200
- організаційно-управлінської	0,375	0,447	0,473	0,272
- кадрової	0,660	0,400	0,800	0,669
Комплексний коефіцієнт потенціалу модернізації підприємства	0,368	0,433	0,540	0,315

Джерело: розраховано автором.

Встановлено, що потенціал модернізації олійно-екстракційних заводів «М» та «П» виявився середнім, а «В» та «Ф» – низьким.

Здійснений графічний метод зонування (рис. 4) показав, що олійно-екстракційні заводи «М» та «П» знаходяться в межах активної зони G. Це означає можливість впровадження на них стратегії модернізації, що потребує незначних фінансових витрат.

Проведений SWOT-аналіз та діагностика техніко-технологічного стану олійно-екстракційного заводу «П» дозволили зробити висновок про необхідність упровадження стратегії техніко-технологічної модернізації підприємства й обґрунтувати її пріоритетні напрямки. Першочерговим серед них визначено перетворення підготовчого процесу виробництва. Для його реалізації здійснено економічне обґрунтування та запропоновано проект інноваційної технології післязбиральної обробки соняшникового насіння.

Здійснені розрахунки показали, що його впровадження дозволить отримати вагомі результати зниження собівартості виробництва соняшnikової олії та зростання прибутку від операційної діяльності.

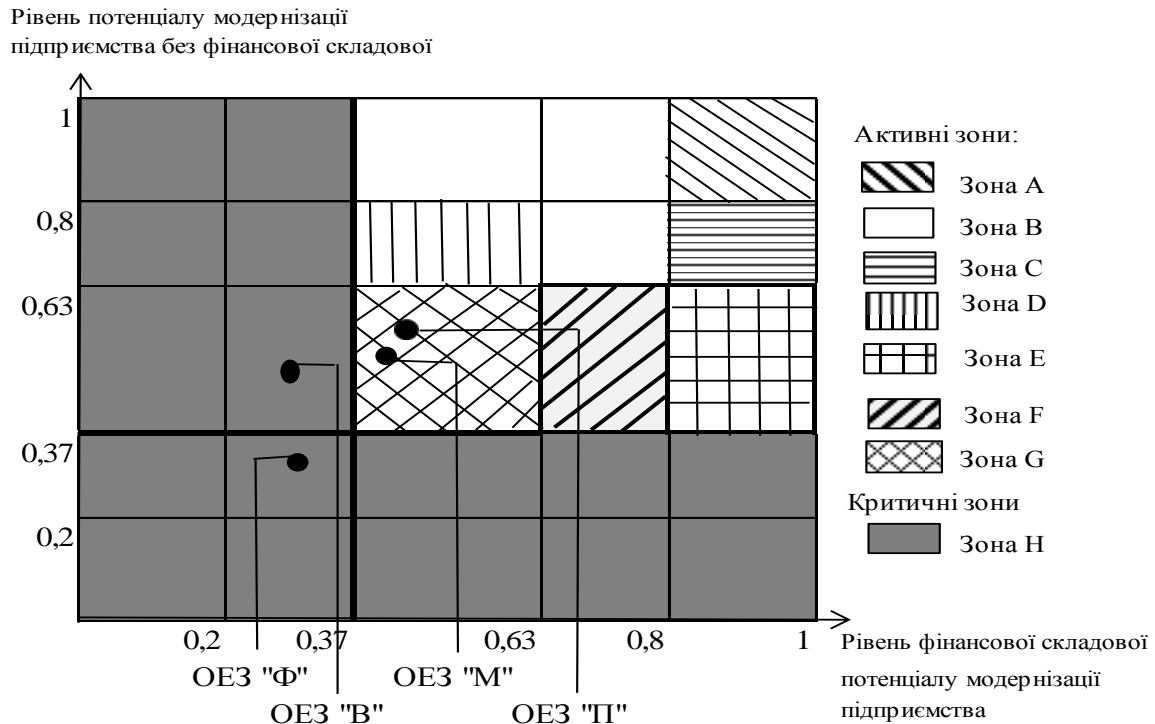

Рис. 4 – Графічна матриця визначення виду стратегії модернізації

Джерело: складено та розраховано автором.

Розрахунки економічної ефективності проекту довели його доцільність: дисконтований період окупності інвестицій дорівнює 1,76 року, індекс рентабельності інвестицій – 1,70, а розрахована внутрішня норма дохідності проекту – 63,7 %, що свідчить про достатню його надійність.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-прикладне завдання з обґрунтування теоретико-методичних положень та практичних розробок щодо забезпечення ефективних умов модернізації підприємств олійно-жирової промисловості, яке спрямоване на підвищення її економічної ефективності і, відповідно, ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємств. Отримані результати дають підстави зробити такі висновки:

1. Дослідження концептуальних положень теорії модернізації, понятійно-термінологічного апарату дозволило вдосконалити сутність модернізації підприємства і розглядати її як процес комплексного перетворення діючої моделі виробництва шляхом технічного та технологічного її вдосконалення з одночасним удосконаленням організаційно-управлінської системи підприємства та обґрунтувати похідні від неї визначення технічної, техніко-технологічної, організаційної та управлінської модернізації. Техніко-технологічна модернізація визначена як перетворення виробничої системи підприємства, що охоплює технологічний процес виробництва і його технічний комплекс з метою підвищення якісних характеристик продукції, зниження витрат і яке забезпечує перехід підприємства на більш високий технологічний уклад.

Удосконалено класифікацію видів модернізації на підприємстві, які обумовлені її предметом. Відповідно видами модернізації запропоновано вважати технічну, техніко-технологічну, організаційну, управлінську та комплексну.

2. У процесі дослідження встановлено вплив модернізації підприємств на результати їх діяльності та на динаміку національного відтворення. Моделювання циклічності модернізації на підприємствах олійно-жирової промисловості підтвердило її наявність і відмінності циклів у підприємств різних кластерних груп та дозволило визначити, що процеси модернізації на досліджених підприємствах знаходяться у фазі кризи.

3. Доведено, що умовами модернізації слід вважати середовище, у якому виникає і здійснюється модернізаційний процес. Дослідження умов модернізації олійнодобувних підприємств показало, що проблемними серед них є її фінансове забезпечення, недостатній потенціал модернізації та неспроможність його оцінювання, недостатня для модернізації економічна ефективність виробництва, неефективна організація виробництва, особливо на середніх і малих підприємствах. На підприємствах не володіють методикою стратегічного планування модернізації, лише на окремих із них епізодично здійснюється її планування. Для активізації модернізаційних процесів та підвищення ефективності модернізації доведено необхідність удосконалення існуючих умов.

Систематизація умов модернізації підприємств довела доцільність їх розподілу на такі, що формуються в межах підприємства й охоплюють його основні функціональні сфери (економічні, організаційні) та такі, що формуються державними інституціями, ринковим середовищем за межами підприємства (інституціональні, організаційно-технічні). Особливу групу складають методичні умови, які формуються за межами підприємств, а використовуються в їхньому середовищі для забезпечення ефективної модернізації.

4. Потенціал модернізації підприємства розглянутий у роботі як сукупність пов'язаних між собою ресурсів, максимально ефективно використання яких може забезпечити всебічне перетворення підприємства. Обґрунтовано, що він є поліструктурною системою, яка має певні складові, що їх склад обумовлений галузевими особливостями. У результаті проведеного експертного опитування визначено складові потенціалу модернізації підприємств олійно-жирової промисловості, до яких експерти віднесли фінансову, техніко-технологічну, кадрову та організаційно-управлінську. За їх оцінкою найбільш вагомим у потенціал модернізації підприємства є внесок фінансової складової.

Доведено, що рівень потенціалу модернізації підприємств дозволяє розрахувати обґрунтована система часткових показників потенціалу модернізації в розрізі його складових та їх критеріальні значення, які розроблені для підприємств олійно-жирової промисловості. Запропонований у роботі методичний підхід до оцінювання потенціалу модернізації підприємств заснований на використанні методу інтегральної оцінки та функції бажаності

Харрінгтона. Він також надає змогу розрахувати рівень модернізаційної активності підприємств і визначати їх спроможність до модернізаційних змін.

5. Дослідження організації фінансового забезпечення модернізації підприємств олійно-жирової промисловості показало наявність у цьому процесі гальм модернізаційного розвитку. Для їх часткового усунення доведено доцільність впровадження в процес організації фінансового забезпечення модернізації принципу балансу конкуренції та консолідації бізнесу й технології краудфандингу, що передбачає створення об'єднання підприємств та в його межах формування колективного Фонду модернізаційного розвитку і Центру модернізаційного розвитку підприємств, головними функціями якого є акумуляція спільних фінансових ресурсів модернізаційного розвитку та визначення черговості надання коштів для модернізації підприємств-членів об'єднання. Запропонована логічна схема визначення черговості надання підприємствам коштів з фонду модернізаційного розвитку спрямована на здійснення модернізаційних перетворень на підприємствах різних розмірів та організаційно-правових форм господарювання.

6. Проведене дослідження показало відсутність загальноприйнятого методичного підходу до стратегічного планування модернізації підприємств, що впливає на його якість та ефективність і викликає скептицизм до стратегій модернізації і, таким чином, потребує його вдосконалення. Доведено, що визначення пріоритетних напрямків стратегічного розвитку підприємств на модернізаційних засадах базується на економічній діагностиці систем підприємства і перш за все, техніко-технологічного стану. Обґрунтовані в роботі напрямки та критерії такої діагностики дають можливість визначення стану основних засобів, змісту і терміновості їх оновлення та пов'язаних із ними технологій.

Для вибору типу стратегії модернізації в процесі стратегічного планування обґрунтовано використання графічного методу зонування, який дозволяє визначити доцільність впровадження на підприємстві відповідного типу стратегії модернізації або її завчасність.

7. Дослідження діяльності підприємств олійно-жирової промисловості засвідчило невисоку завантаженість їх виробничих потужностей. Однією з причин цього є недостатньо високий техніко-технологічний рівень виробництва. У 2014 р. 31,6 % підприємств мали значний і дуже значний знос основних засобів. 28,9 % серед них мали рівень зносу, що потребує їх оновлення в найближчій перспективі. При цьому модернізації на більшості з них не відбувається. Застосування застарілої техніки та технологій, що обумовлюють невисокий рівень виходу олії та значні витрати на виробництво олійної продукції, є причиною недостатньо ефективною або взагалі неефективною їх діяльності. Зазначений стан основних засобів потребує активізації модернізаційних процесів на підприємствах та відтворення відповідних умов їх забезпечення.

8. Оцінювання спроможності підприємств олійно-жирової промисловості до модернізаційних перетворень довело, що потенціал модернізації більшості з них є недостатнім. Між тим олійно-екстракційний завод «П» виявився одним із

небагатьох, потенціал модернізації якого визначено як достатній для впровадження стратегії техніко-технологічної модернізації, яка потребує незначних фінансових витрат. Виявлені на підставі проведеного SWOT-аналізу та діагностики техніко-технологічного стану ОЕЗ «П» пріоритетні напрямки стратегії його техніко-технологічної модернізації засвідчили, що головний із них полягає в модернізації підготовчого процесу виробництва. Для його реалізації обґрунтовано впровадження проекту інноваційної технології післязбиральної обробки соняшникового насіння, який забезпечить зменшення витрат та витрат насіння і дозволить щорічно знижувати собівартість виробництва тонни соняшникової олії на підприємстві більш ніж на 3% та отримувати зростання прибутку від операційної діяльності. Проведені розрахунки економічної ефективності проекту модернізації технології післязбиральної обробки соняшникового насіння на олійно-екстракційному заводі «П» довели його доцільність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи в колективних монографіях:

1. Інноваційно-технологічні аспекти формування сучасного конкурентоспроможного АПК України / Під ред. д.е.н., професора Ю. О. Нестерчук. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. – Ч. 2. – 256 с. *Особистий внесок здобувача 0,4 друк. арк.: розділ 4.6 «Аналіз інституційних умов модернізації олійнопереробних підприємств в Україні». – С. 36-41 (здійснено аналіз нормативно-правової бази модернізаційного розвитку підприємств в Україні, визначено проблеми, з якими стикаються олійнопереробні підприємства, що обирають модернізаційний шлях розвитку, доведено необхідність удосконалення податкового законодавства щодо модернізаційного розвитку підприємств та прийняття стратегії модернізації української промисловості).*

2. Проблеми та тенденції формування соціально-інноваційної політики сталого розвитку держави, регіонів, підприємств: колективна монографія / Під заг. ред. К.Ф. Ковальчука. – Павлоград: АРТ СИНТЕЗ-Т, 2014. – 352 с. *Особистий внесок здобувача 0,30 друк. арк.: розділ 4.4 «Сутність, роль та проблеми стратегічного планування модернізації підприємств». – С. 159-166 (досліджено сутність, з'ясовано відсутність стратегії модернізації в існуючій класифікації стратегій та загальноприйнятого її визначення, обґрунтовано необхідність удосконалення процедури стратегічного планування модернізації, запропоновано логічну схему такої процедури).*

Статті у виданнях іноземних держав:

3. Бойко О. С. Формирование теоретико-методологической базы модернизации промышленных предприятий / О. С. Бойко // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования: научно-практический журнал. – Курск, Россия. – 2013. – № 1. – С. 19-24 (0,37 друк. арк.).

4. Boiko O. New approach to financial support organization of Ukrainian enterprises' modernization / O. Boiko, M. Baldzhy // International Journal of Economic and Society. – USA, ICES. – 2015. – Volume 1. – Issue 1. – С. 178-182 (0,41 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача 0,30 друк. арк.: досліджено технологію краудфандингу як засобу фінансування модернізації підприємств, запропоновано алгоритм визначення черговості надання коштів з фонду фінансування модернізації.*

Статті в наукових фахових виданнях:

5. Бойко О. С. Механізм формування модернізаційних процесів на промислових підприємствах / О. С. Бойко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Процеси сучасної глобалізації і Україна». – 2013. – № 5 (184). – С. 135-143 (0,33 друк. арк.).

6. Бойко О. С. Концептуальні аспекти модернізації промислових підприємств / О. С. Бойко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». – 2013. – № 44 (1017). – С. 8-15 (0,57 друк. арк.)

7. Бойко О. С. Аналіз розвитку підприємств олійно-жирової промисловості / О. С. Бойко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми економіки та управління національним господарством». – 2013. – № 18 (197). – С. 183-189 (0,35 друк. арк.).

8. Бойко О. С. Теоретико-методичні підходи до оцінки потенціалу модернізації як основи стратегії модернізації підприємства // О. С. Бойко, Л. М. Гейко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 3. – Т. 3 (212). – С. 195-199 (0,46 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача 0,3 друк. арк.: обґрунтовано методикку оцінки потенціалу модернізації підприємства, яка базується на використанні методу інтегральної оцінки. Визначено важливість використання функції бажаності та оцінки експертів у сучасних методичних підходах до оцінки потенціалу модернізації підприємств.*

9. Бойко О. С. Методичне забезпечення розвитку процесу модернізації підприємств / О. С. Бойко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. – 2014. – № 22/2. – С. 92-96 (0,70 друк. арк.).

10. Boiko O. Current situation and development problems of oil and fat production in Ukraine / O. Boiko // Scientific Bulletin ONEU. – 2014. – № 4 (212). – С. 17-29 (0,58 друк. арк.).

11. Бойко О. С. Сутність модернізації в контексті сучасної економічної категорії / О. С. Бойко, М. Д. Балджи // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 11. – Ч. 1. – С. 64-67 (0,53 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача 0,35 друк. арк.: досліджено погляди науковців щодо сутності модернізації, сформульовано власне визначення модернізації підприємства.*

Матеріали наукових конференцій:

12. Бойко О. С. Теоретико-методологічні проблеми модернізації промислових підприємств / О. С. Бойко // Стратегія інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Алушта, 26-30 травня 2013 р.). – Алушта: НТУ «ХП», 2013. – С. 42-45 (0,16 друк. арк.).

13. Бойко О. С. Проблеми стратегічного планування модернізаційного розвитку підприємств олійно-жирової промисловості України / О. С. Бойко // Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20-22 листопада 2013 р.). – К.: КНЕУ, 2013. – С. 411-412 (0,11 друк. арк.).

14. Бойко О. С. Нормативно-правова база модернізації українських підприємств / О. С. Бойко // Актуальні питання сучасної економіки: матеріали V Всеукр. наук. конф. (м. Умань, 24 грудня 2013 р.). – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – Ч.1. – С. 19-21 (0,13 друк. арк.).

15. Бойко О. С. Потенціал модернізації олійно-жирових підприємств: сутність та складові / О. С. Бойко // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 15-16 травня 2014 р.). – Тернопіль: Крок, 2014. – Ч. 2. – С. 25-27 (0,14 друк. арк.).

16. Бойко О. С. Використання функції бажаності для оцінки готовності підприємства до модернізації / О. С. Бойко // Економіка та управління національним господарством: стан, тенденції та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 29-30 травня 2014 р.). – Одеса: Пальміра, 2014. – С. 94-96 (0,06 друк. арк.).

17. Бойко О. С. Організація фінансування модернізації підприємств за технологіями краудсорсингу / О. С. Бойко // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем в новій економіці: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14-15 травня 2015 р.). – Полтава: ПУЕТ, 2015. – С. 108-113 (0,22 друк. арк.).

18. Бойко О. С. Фінансування модернізації олійно-жирових підприємств на засадах краудфандингу / О. С. Бойко // Проблеми сучасної економіки: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 11-12 вересня 2015 р.). – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2015. – С. 85-87 (0,19 друк. арк.).

19. Бойко О. С. Сутність та методика кластерного аналізу / О. С. Бойко // Соціально-економічні напрями розвитку міжнародних відносин у забезпеченні ефектів інтеграції України до ЄС: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 25-26 вересня 2015 р.). – Хмельницький: ХНУ, 2015. – С. 167-169 (0,10 друк. арк.).

20. Бойко О. С. Аналіз стану основних засобів у дослідженні модернізаційних процесів на підприємствах олійно-жирової промисловості / О. С. Бойко // Економіка, управління, фінанси: теорія і практика: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9-10 жовтня 2015 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 28-31 (0,17 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Бойко О. С. Забезпечення умов модернізації підприємств олійно-жирової промисловості. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний економічний університет, Одеса, 2016.

У дисертаційній роботі досліджено теоретичні, методичні та практичні питання забезпечення умов модернізації підприємств олійно-жирової промисловості України. Удосконалено визначення понять «модернізація підприємства», «техніко-технологічна модернізація», «потенціал модернізації підприємства». Здійснено класифікацію видів модернізації.

З'ясовано умови модернізаційного розвитку підприємств олійно-жирової промисловості. Проаналізовано стан підприємств олійно-жирової промисловості, проблеми їх модернізації. Запропоновано вдосконалення діагностики техніко-технологічного стану підприємства.

Запропоновано методичний підхід до оцінки потенціалу модернізації підприємства, що базується на визначенні складових потенціалу модернізації та інтегральній оцінці їх впливу на загальний потенціал модернізації підприємства.

Здійснено імплементацію результатів дослідження на діючих підприємствах олійно-жирової промисловості. Обґрунтовано проект техніко-технологічної модернізації підготовчого виробництва на олійнодобувному підприємстві.

Ключові слова: модернізація підприємства, умови модернізації підприємства, фактори модернізації, потенціал модернізації, фінансування модернізації, стратегія модернізації, олійно-жирова промисловість.

АННОТАЦИЯ

Бойко О. С. Обеспечение условий модернизации предприятий масло-жировой промышленности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – Экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесский национальный экономический университет, Одесса, 2016.

В диссертационной работе исследованы теоретические, методические и практические вопросы обеспечения условий модернизации предприятий масло-жировой промышленности. Усовершенствованы понятия «модернизация предприятия», «технико-технологическая модернизация», «потенциал модернизации предприятия».

Обоснована взаимообусловленность развития экономики и модернизации предприятий, а также влияние цикличности модернизации предприятий на эффективность их деятельности. С целью определения циклических колебаний использована модель цикличности модернизации.

Усовершенствована классификация модернизационных процессов на предприятии, обусловленная ее предметом, в результате чего определены виды модернизации.

Рассмотрены экономические и организационные условия модернизации предприятий и выявлены их особенности на предприятиях масло-жировой промышленности, обусловленные особенностями хозяйствования.

Обоснован методический подход к оценке потенциала модернизации предприятий, который базируется на определении составляющих потенциала модернизации и интегральной оценке их влияния на общий потенциал модернизации предприятия.

Исследованы состояние и проблемы модернизации предприятий масло-жировой промышленности. Предложено совершенствование диагностики технико-технологического уровня предприятия в части направлений диагностики: обновления основных средств, использования технологий и связанных с ними основных средств, временных границ необходимости модернизации предприятия.

Проведена оценка потенциала модернизации предприятий масло-жировой промышленности, определены приоритетные направления стратегии модернизации маслоэкстракционного завода. С целью реализации приоритета модернизации подготовительного производства обоснован проект инновационной технологии послеуборочной обработки семян подсолнечника на маслоперерабатывающем предприятии, внедрение которого приведет к снижению себестоимости производства подсолнечного масла и повышению эффективности производства.

Ключевые слова: модернизация предприятия, условия модернизации, факторы модернизации, потенциал модернизации, финансирование модернизации, стратегия модернизации, масло-жировая промышленность.

ANNOTATION

Boiko O. S. Providing conditions modernization of enterprises oil and fat industry. – Manuscript.

The dissertation for candidate of economic sciences degree on specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (according to the types of economic activities). – Odessa National Economic University, Odessa, 2016.

The thesis studied the theoretical, methodological and practical issues of providing conditions for the modernization of oil and fat industry enterprises. The following concepts were improved: "modernization of enterprise", "technical and technological modernization," "potential of enterprise modernization." The classification of modernization types at the enterprise was improved.

The organizational-economic conditions for the modernization of oil-fat industry were studied. The analysis of the condition and modernization problems of oil and fat industry enterprises was performed. There was offered the diagnostics of the technical and technological level of the enterprise.

The procedure for the assessment of enterprises modernization potential was justified, which is based on the determination of the modernization potential components and integrated assessment of their impact on the overall potential of the enterprise modernization.

The implementation of research results in the existing oil and fat industry enterprises was carried out. The project of technical and technology modernization of post-harvest sunflower seeds processing was justified.

Keywords: modernization of enterprise, conditions of modernization, modernization factors, potential of modernization, financing of modernization, modernization strategy, oil and fat industry.